

Monika PANECKA-NIEPSUJ*

ZRÓŻNICOWANIE PRZESTRZENNE POZIOMU ROZWOJU SPOŁECZNO-GOSPODARCZEGO MIAST ŚREDNIEJ WIELKOŚCI W POLSCE

SPATIAL DIFFERENTIATION OF MEDIUM-SIZED CITIES OF THE LEVEL OF SOCIO-ECONOMIC DEVELOPMENT IN POLAND

ABSTRACT: The purpose of this article is to show the spatial differentiation medium-sized cities in Poland in terms of socio-economic situation. The study is based on a variety of measures of social and economic conditions. The result of the analysis is to rank cities according to the synthetic medium index describing the level of socio-economic development.

KEY WORDS: level of socio-economic development, medium-sized city

Wprowadzenie

Kategoria miast średnich nie doczekała się jak dotąd jednoznacznej definicji. W literaturze funkcjonuje wiele pojęć miasta średniego, co jest uzależnione od podejścia, odnośnie do wielkości zaludnienia, pełnionych funkcji czy roli tych miast w krajowym bądź regionalnym systemie osadniczym oraz w zależności od przyjętej skali (globalnej, kontynentalnej, krajowej). Zauważalna jest zresztą tendencja do pomijania kwestii związanych z miastami szczebla subregionalnego na korzyść prowadzenia badań skupionych wokół skrajnych wielkościowo jednostek, czyli miast dużych bądź małych. Na powyższą sytuację nałożyły się przesłanki metodologiczne (dostępność danych dla dużych miast i względna łatwość badania lokalnych ośrodków), a także powody psychologiczne, na co wskazuje mniej lub bardziej uświadomiona tendencja do przeciwstawiania zjawisk. Konstruowaniu przeciwieństw nie sprzyja wyróżnienie klas wielkościowych miast: małe, średnie i duże. Warto podkreślić, iż badania miast

* Uniwersytet Jagielloński, Instytut Geografii i Gospodarki Przestrzennej, Zakład Geografii Ludności, Osadnictwa i Rolnictwa, e-mail: monika.panecka@gmail.com

średnich wymagają intensywnych działań, szerokiego spektrum narzędziowego, podbudowy teoretycznej itp. (Runge 2013).

Wart podkreślenia jest fakt, iż miasta średnie stanowią ważny element struktury przestrzennej kraju. Te zajmujące pośrednią pozycję na osi kontinuum miasto duże – miasto małe jednostki w Polsce są niezwykle interesującym przedmiotem badań, ze względu na różnorodność zjawisk społeczno-gospodarczych zachodzących w nich podczas szeroko rozumianej transformacji kraju. Problematyka ta, jak wskazuje Kunzmann (2010), współcześnie staje się coraz bardziej istotna, ze względu na ponoszenie negatywnych skutków nadrzędnej polityki czasów globalizacji i konkurencji regionalnej przez analizowane ośrodki miejskie.

Zasadniczym celem artykułu jest ukazanie przestrzennego zróżnicowania polskich miast średnich pod względem ich poziomu rozwoju społeczno-gospodarczego oraz typologia tych ośrodków z użyciem syntetycznego wskaźnika, opisującego ich sytuację społeczno-ekonomiczną.

Metodologia badania

Przedmiotem badań niniejszego artykułu jest dosyć liczna kategoria miast (184) o umownie przyjętej w polskim piśmiennictwie geograficzno-osadniczym kryterium zaludnienia 20–100 tys. mieszkańców. Obecnie miasta te stanowią nieco ponad 1/5 ogółu polskich miast zamieszkiwanych przez 7,5 mln osób, czyli blisko 1/3 ludności miejskiej Polski i 1/5 ogółu mieszkańców kraju.

W analizie wykorzystano dane dostępne w Banku Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego oraz w portalach internetowych. Badanie pomiaru poziomu rozwoju społeczno-gospodarczego przeprowadzono przy zastosowaniu siedmiu kategorii: sytuacja ekonomiczna, sytuacja demograficzna, infrastruktura społeczna, infrastruktura techniczna i mieszkalnictwo, dostępność do usług handlowych, partycypacja społeczna i dostępność komunikacyjna.

Istotną kwestią badań był wybór zmiennych diagnostycznych – mierników określających powyższe zagadnienia, a także wybór metody porządkowania i grupowania badanych jednostek przestrzennych. Pierwotnie zebrano dane odnoszące się do 30 zmiennych-potencjalnych zgrupowanych w powyższych kategoriach.

Skompletowane dane posiadają dwojaki charakter, gdyż stanowią stymulanty bądź destymulanty. Zastosowanie wskaźnika syntetycznego wymagało w pierwszej kolejności standaryzacji wartości zmiennych-potencjalnych. Standaryzację cech mających charakter stymulant przeprowadzono w oparciu o formułę:

$$(wzór 1) \quad y_{ij} = \frac{x_{ij} - \bar{x}}{S_j},$$

gdzie:

y_{ij} – standaryzowana wartość j -tej zmiennej dla i -tego jednostki przestrzennej;

x_{ij} – wartość j -tej zmiennej dla i -tego jednostki przestrzennej;

\bar{x} – średnia arytmetyczna wartości j -tej zmiennej;

S_j – odchylenie standardowe wartości j -tej zmiennej.

Dla destymulant w celu standaryzacji zastosowano formułę:

$$(wzór 2) \quad y_{ij} = \frac{\bar{x} - x_{ij}}{S_j}.$$

Procedura ta pozwala na zamianę destymulant na stymulanty oraz umożliwia uniknięcie przeszkód, jakie wiążą się z ujemnymi wartościami zmiennych standaryzowanych. Standaryzacja umożliwia więc porównywalność różnych cech, które mogą cechować się odmiennymi mianami.

Następnie dla graficznej prezentacji oraz analizy porównawczej standaryzowane wartości zmiennych poddano normalizacji. W ten sposób wartości znalazły się w przedziale $<0,1>$. Procedura ta opierała się na następującej formule:

$$(wzór 3) \quad z_{ij} = \frac{y_{ij} - \min_i}{\min_i + \max_i},$$

gdzie:

z_{ij} – wartość standaryzowana normalizowana dla i -tej jednostki przestrzennej i j -tej zmiennej;

y_{ij} – standaryzowana wartość j -tej zmiennej dla i -tego jednostki przestrzennej.

Odpowiedni wybór cech diagnostycznych (optymalnych w danych warunkach) należy do najważniejszych i jednocześnie najtrudniejszych etapów badania. Ze zbioru zmiennych-potencjalnych ostatecznie wybrano 12 zmiennych-finalnych (diagnostycznych), będących reprezentantami poszczególnych kategorii rozwoju społeczno-gospodarczego (tabela 1).

Tabela 1

Zestaw zmiennych cząstkowych-finalnych poziomu rozwoju społeczno-gospodarczego miast średniej wielkości w Polsce

Numer	Nazwa	Lata	Charakter
I Sytuacja ekonomiczna			
Z ₁	Liczba podmiotów gospodarczych na 1000 mieszkańców	2011	stymulanta
Z ₂	Udział osób pracujących w ogólnej liczbie ludności w wieku produkcyjnym	2011	stymulanta
II Sytuacja demograficzna			
Z ₃	Dynamika liczby ludności	2000–2011	stymulanta
Z ₄	Udział ludności w wieku produkcyjnym w ogólnej liczbie ludności	2011	stymulanta

Tabela 1 cd.

Numer	Nazwa	Lata	Charakter
III Infrastruktura społeczna			
Z ₅	Liczba placówek opieki zdrowotnej na 1000 mieszkańców	2011	stymulanta
Z ₆	Liczba bibliotek na 1000 mieszkańców	2011	stymulanta
Z ₇	Liczba podmiotów gospodarczych sekcji R ^a na 1000 mieszkańców	2011	stymulanta
IV Infrastruktura techniczna i mieszkalnictwo			
Z ₈	Liczba nowych budynków na 1000 mieszkańców	2011	stymulanta
Z ₉	Udział ludności korzystającej z sieci gazowej w ogólnej liczbie ludności	2011	stymulanta
V Dostępność do usług			
Z ₁₀	Liczba bankomatów na 1 mieszkańca	2013	stymulanta
VI Partycypacja społeczna			
Z ₁₁	Liczba stowarzyszeń na 1000 mieszkańców	2013	stymulanta
VII Dostępność komunikacyjna			
Z ₁₂	Średni ważony indeks syntetyczny dostępności	2013	destymulanta

^a Działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją

Źródło: Opracowanie własne.

Przy wyborze kierowano się dwiema przesłankami. Po pierwsze, brak istotnej korelacji liniowej między zmiennymi zaliczonymi do tej samej kategorii, co pozwoliło na uniknięcie „wzmocnienia” cech zjawiska badanego, które wynika ze współliniowości zmiennych. Dla badania najwyższą wartość mają zmienne nieskorelowane bądź słabo skorelowane między sobą i jednocześnie wysoko skorelowane z innymi zmiennymi niediagnostycznymi. Drugim wyznacznikiem dla wyboru zmiennych-finalnych stała się wartość współczynników zmienności. Wskazana jest umiarkowana wartość współczynnika, gdyż zbyt niska cechuje mierniki nic niewnoszące do pomiaru (tzw. figuranci), natomiast wysoki współczynnik zmienności wypacza obraz zjawiska, ze względu na nadmierne wzmocnienie pozycji danej jednostki przestrzennej przez określoną cechę.

Wyłonienie 12 zmiennych-finalnych pozwoliło na przeprowadzenie kolejnego etapu procedury badawczej, którą było wyliczenie cząstkowych wskaźników syntetycznych dla poszczególnych kategorii rozwoju społeczno-gospodarczego (I–VII) na drodze sumowania znormalizowanych wartości.

$$(wz\acute{o}r\ 4) \quad WS_{qi} = \sum_{i=1}^{184} z_{ij}, \quad (j = 1, \dots, n), (q = I, \dots, VII),$$

gdzie:

WS_{qi} – wartość wskaźnika syntetycznego dla q -kategorii (I–VII) oraz i -tej jednostki przestrzennej;

z_{ij} – wartość standaryzowana normalizowana dla i -tej jednostki przestrzennej i j -tej zmiennej.

Identyczny sposób agregacji przeprowadzono przy konstrukcji syntetycznego wskaźnika poziomu rozwoju społeczno-gospodarczego WST . Ostatecznie zsumowano wartości siedmiu cząstkowych wskaźników syntetycznych:

$$(wzór 5) \quad WST_i = \sum_{q=1}^{184} WS_{qi}, \quad (q = I, \dots, VII),$$

gdzie:

WST_i – wartość syntetycznego wskaźnika dla i -tej jednostki przestrzennej;

WS_{qi} – wartość wskaźnika syntetycznego dla q -kategorii (I–VII) oraz i -tej jednostki przestrzennej.

Syntetyczny wskaźnik dostępności został opracowany kartograficznie, przez co możliwe było ukazanie regionalnego zróźnicowania rozkładu jego wartości dla poszczególnych miast. W związku z tym została opracowana klasyfikacja miast na podstawie następującej formuły:

- Klasa 1 $\langle \bar{z}_j + s_j; \max\{z_{ij}\} \rangle; \quad (i = 1, \dots, m), (j, \dots, m),$
- Klasa 2 $\langle \bar{z}_j; \bar{z}_j + s_j \rangle,$
- Klasa 3 $\langle \bar{z}_j - s_j; \bar{z}_j \overline{WS_{qi}} \rangle;$
- Klasa 4 $\langle \min\{z_{ji}\}; \bar{z}_j - s_j \rangle,$

gdzie:

\bar{z}_j – średnia arytmetyczna wartości wartości j -tej zmiennej;

s_j – odchylenie standardowe wartości j -tej zmiennej;

z_{ij} – wartość j -tej zmiennej dla i -tej jednostki przestrzennej.

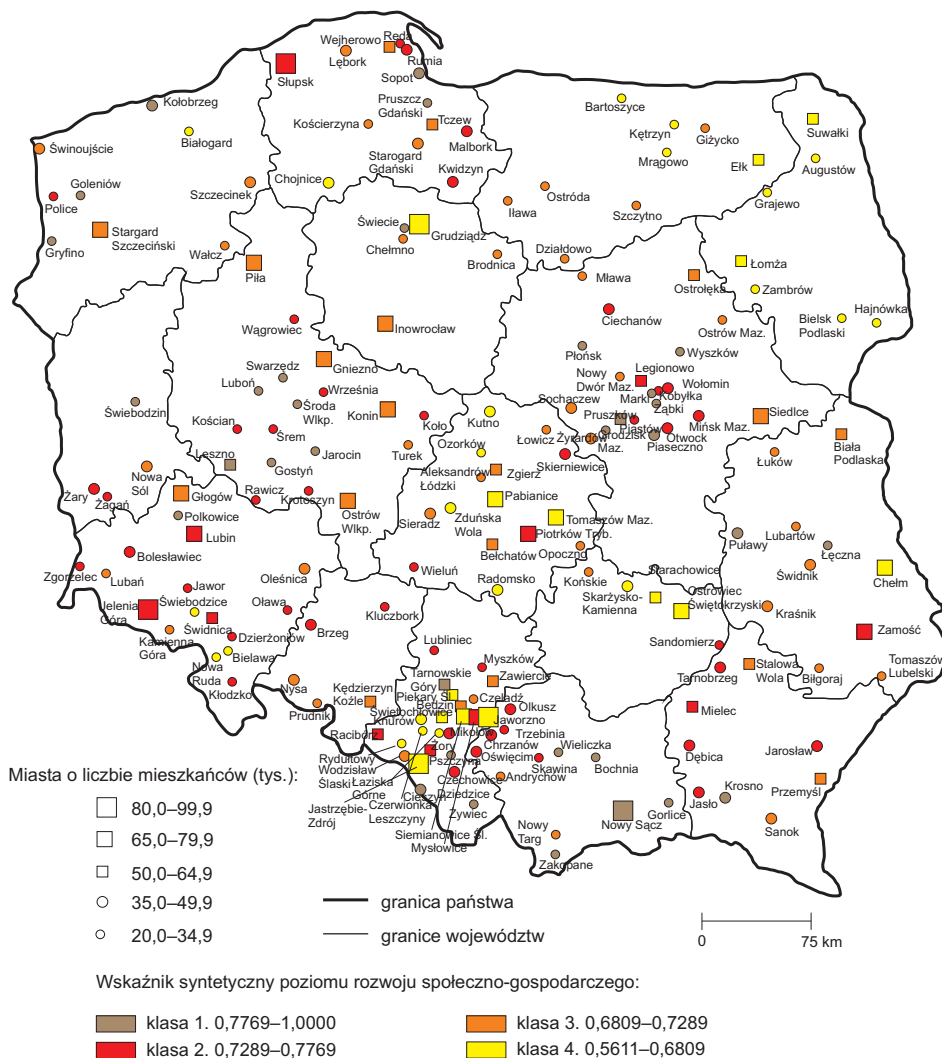
Powyższa procedura umożliwiła szczegółową analizę według uprzednio wytyczonych założeń. Na tej podstawie powstał ranking z uszeregowanymi miastami średniej wielkości w Polsce według wartości syntetycznego wskaźnika poziomu rozwoju społeczno-gospodarczego.

Dodatkowo zanalizowano relacje między wartościami wskaźnika syntetycznego poziomu rozwoju społeczno-gospodarczego miast średniej wielkości w Polsce a zjawiskami takimi jak: liczba ludności i funkcje miast (hierarchia administracyjna, relacja funkcji przemysłowej i usługowej oraz usługowej rynkowej i nierynkowej).

Typologia miast średniej wielkości w Polsce na podstawie wskaźnika syntetycznego

Najwyższe lokaty w rankingu miast pod względem poziomu rozwoju społeczno-gospodarczego zajmują miasta: Sopot, Piaseczno, Marki, Wieliczka i Grodzisk Mazowiecki

(rysunek 1). Pozycja Sopotu jest niekwestionowana. Również inne badania rankingowe dowodzą wysokiej pozycji Sopotu (Harańczyk 1998, Gawlikowska-Hueckel, Swianiewicz, Dziemianowicz 2001, Płaziak 2005). Warto podkreślić, iż wszystkie wymienione miasta znajdują się w obrębie największych aglomeracji: Gdańska, Warszawy i Krakowa. Należy jednak pamiętać, iż miasta satelitarne odznaczają się wysoką dostępnością do usług, oświaty, kultury, służby zdrowia, co jednocześnie wpływa na ich korzystną sytu-



Rys. 1. Wartości syntetycznego wskaźnika poziomu rozwoju społeczno-gospodarczego miast średniej wielkości w Polsce (2011)

Źródło: Opracowanie własne.

ację ekonomiczną. Bliskość dużego ośrodka miejskiego stymuluje rozwój okolicznych miast średnich, ale z drugiej strony pewne ich funkcje mogą być hamowane.

Najniższe lokaty pod względem analizowanego wskaźnika syntetycznego *WST* zajęły: Hajnówka, Grajewo, Augustów, Suwałki oraz Ozorków. Pierwsze cztery miasta zlokalizowane są w województwie podlaskim charakteryzującym się najniższymi wartościami wskaźnika syntetycznego dla wszystkich miast średniej wielkości, natomiast Ozorków reprezentuje województwo łódzkie, które pod względem średnich wartości *WST* uplasowało się na najniższej pozycji w 3. klasie.

Wskaźnik poziomu rozwoju społeczno-gospodarczego *WST* odznacza się pewnymi prawidłowościami w rozkładzie przestrzennym oraz w odniesieniu do wyróżnionych kategorii analizowanych miast średniej wielkości w Polsce.

W rozkładzie przestrzennym wartości syntetycznego wskaźnika poziomu rozwoju społeczno-gospodarczego najkorzystniej prezentują się miasta średniej wielkości w pobliżu największych miast – Warszawy, Krakowa, Poznania i Gdańska. Największe skupiska miast klasy 1. i 2. zlokalizowane są w województwach: mazowieckim, wielkopolskim, małopolskim oraz w zachodniej części województwa podkarpackiego. Ostatnie z wymienionych województw wypadło stosunkowo korzystnie pod względem całego wskaźnika *WST*. Liczne miasta klasy 2. znajdują się także w województwie dolnośląskim. Przeciętą sytuacją występuje w przypadku miast województw: pomorskiego, zachodniopomorskiego, lubuskiego, we wschodniej części województwa wielkopolskiego, opolskiego i lubelskiego. Natomiast największe skupiska miast klasy 3. i 4. zlokalizowane są w województwach: warmińsko-mazurskim, podlaskim oraz centralnych (kujawsko-pomorskie, łódzkie, świętokrzyskie), a także w województwie śląskim. W przypadku województwa warmińsko-mazurskiego i podlaskiego żadne z miast nie znalazło się w klasie wyższej niż 3., a wszystkie jednostki tego drugiego reprezentują klasę 4.

Współczynnik korelacji liniowej wartości wskaźnika *WST* z wielkością analizowanych miast okazał się istotny (tabela 2), jednak nie jest to zależność jednoznaczna przy uwzględnieniu bardziej szczegółowego podziału niż wyłącznie na dwie kategorie (20–50 tys. oraz 50–100 tys. mieszkańców). Ośrodki miejskie średnie większe (50–100 tys.) odznaczają się wyższymi średnimi wartościami wskaźnika *WST* niż mniejsze (20–50 tys.). Natomiast w przypadku bardziej szczegółowego podziału najwyższe średnie wartości notuje kategoria miast 65–80 tys., a najniższe 35–50 tys. (tabela 3).

Tabela 2

Współczynniki korelacji liniowej wartości wskaźników WS_{I-VII} i WST
z liczbą mieszkańców miast średniej wielkości w Polsce

WS_I	WS_{II}	WS_{III}	WS_{VI}	WS_V	WS_{VI}	WS_{VII}	WST
-0,10	-0,20*	-0,15*	0,02	-0,09	-0,09	0,00	-0,16*

* korelacje istotne dla $\alpha = 0,05$.

Źródło: Opracowanie własne.

Tabela 3

Średnie wartości wskaźnika syntetycznego poziomu rozwoju społeczno-gospodarczego dla wybranych kategorii miast średniej wielkości w Polsce

Kategoria miast średnich		Średnia wartość wskaźnika <i>WST</i>
miasta średnie razem		0,7289
Miasta według liczby mieszkańców	80,0–99,9 tys.	0,7353
	65,0–79,9 tys.	0,7420
	50,0–64,9 tys.	0,7089
	35,0–49,9 tys.	0,6958
	20,0–34,9 tys.	0,7115
Miasta według hierarchii administracyjnej	dawne stolice województw	0,7213
	miasta na prawach powiatu	0,7182
	powiatowe	0,7322
	niepowiatowe	0,7218
Miasta według proporcji funkcji przemysłowej i usługowej	przemysłowe	0,7205
	przemysłowo-usługowe	0,7326
	usługowo-przemysłowe	0,7226
	usługowe	0,7456
Miasta według proporcji funkcji usługowej rynkowej i nierynkowej	rynkowe	0,7881
	rynkowo-nierynkowe	0,7183
	nierynkowo-rynkowe	0,7215
	nierynkowe	0,7130

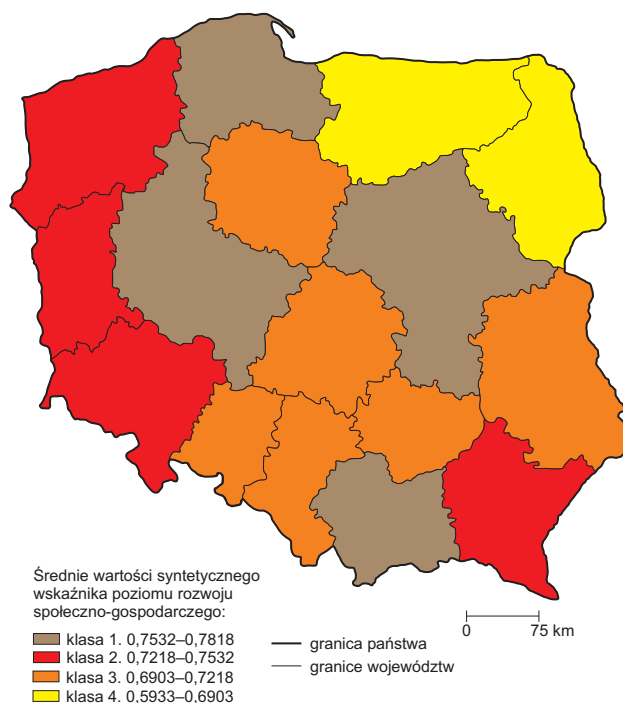
Źródło: Opracowanie własne.

Nie zauważa się zależności między poziomem rozwoju społeczno-gospodarczego a miejscem miasta w hierarchii administracyjnej. Najkorzystniejsza sytuacja występuje w przypadku miast powiatowych. Nadzwyczaj wysoką wartość średnią notują miasta niepełniące funkcji powiatowych, które pod tym względem zajmują drugą lokatę, natomiast najslabiej wypadły miasta na prawach powiatu. Należy jednak zaznaczyć, iż różnice pomiędzy poszczególnymi kategoriami miast średnich są nieznaczne.

Kolejną zależnością jest pozytywna relacja wartości wskaźnika poziomu rozwoju społeczno-gospodarczego *WST* do przewagi funkcji usługowej nad przemysłową. Można wysnuć twierdzenie, iż w polskich miastach zdecydowanie usługowych poziom rozwoju społeczno-gospodarczego jest znacznie wyższy niż w ośrodkach przemysłowych, przeważnie monofunkcyjnych.

Po uwzględnieniu zatrudnienia w usługach rynkowych i nierynkowych wyższym poziomem rozwoju społeczno-gospodarczego charakteryzują się miasta o przewadze rynkowości nad nierynkowością.

W celu lepszego zobrazowania regionalnych różnic pod względem poziomu rozwoju społeczno-gospodarczego analizowanych miast średniej wielkości w Polsce zastosowano generalizację, która polegała na obliczeniu wartości średnich wskaźnika *WST* dla województw (rysunek 2, tabela 4). W ten sposób uzyskano klasyfikację województw według poziomu rozwoju społeczno-gospodarczego miast średniej wielkości w Polsce. Klasę pierwszą wśród województw tworzą: małopolskie, mazowieckie, wielkopolskie pomorskie. W kolejnej, 2. klasie znalazły się województwa zachodniej Polski: lubuskie, zachodniopomorskie, dolnośląskie i podkarpackie. W najliczniejszej 3. klasie znalazły się województwa południowe (opolskie, śląskie), województwa centralne (kujawsko-pomorskie, łódzkie) oraz lubelskie i świętokrzyskie. Najmniej korzystna sytuacja dotyczy dwóch województw ściany wschodniej: warmińsko-mazurskiego i podlaskiego (klasa 4.). Należy jednak mieć na uwadze, iż miasta średnie, nawet o zbliżonej wielkości, posiadają odmienną pozycję w układach lokalnych. W skali całego województwa mogą pełnić rolę miast małych bądź średnich peryferyjnych lub też względnie dużych ośrodków. Przez taką sytuację pozycje niektórych województw mogą być zawyżone. Zawyżenie pozycji ze względu na wyższą średnią rangę miast może dotyczyć województwa małopolskiego czy też podkarpackiego.



Rys. 2. Średnie wartości syntetycznego wskaźnika poziomu rozwoju społeczno-gospodarczego *WST* miast średniej wielkości w Polsce według województw w 2011 r.

Źródło: Opracowanie własne.

Tabela 4

Klasyfikacja województw w oparciu o średnie wartości syntetycznego wskaźnika poziomu rozwoju społeczno-gospodarczego dla miast średniej wielkości w Polsce

Województwo	Średnia wartość wskaźnika <i>WST</i>	Klasa
Małopolskie	0,7818	klasa 1.
Mazowieckie	0,7725	
Wielkopolskie	0,7640	
Pomorskie	0,7540	
Lubuskie	0,7503	klasa 2.
Zachodniopomorskie	0,7460	
Podkarpackie	0,7407	
Dolnośląskie	0,7232	
Opolskie	0,7168	klasa 3.
Śląskie	0,7154	
Lubelskie	0,7120	
Kujawsko-pomorskie	0,7073	
Świętokrzyskie	0,6957	
Łódzkie	0,6911	Klasa 4.
Warmińsko-mazurskie	0,6841	
Podlaskie	0,5933	

Źródło: Opracowanie własne.

Wnioski

Po uwzględnieniu położenia miast średniej wielkości w przestrzeni kraju lub regionu zauważalne jest ich zróżnicowanie poziomu rozwoju społeczno-gospodarczego. Dostrzega się również powiązanie poziomu rozwoju z wielkością danej jednostki, jej usytuowaniem w hierarchii administracyjnej, a także w odniesieniu do relacji funkcji przemysłowej i usługowej oraz usługowej rynkowej i nierynkowej.

Analiza wskaźnika wynikowego uwiarygodniła ugruntowaną korzystną pozycję miast wokół dużych ośrodków miejskich. Bliskość dużej jednostki zdecydowanie stymuluje rozwój satelitów, jednak należy mieć na uwadze fakt, iż z drugiej strony uniemożliwia rozwój pewnych funkcji i miasta te stają się swoistymi sypialniami. Ponadto badanie dowiodło, iż Polska niewątpliwie podzielona jest na tzw. Polskę A oraz Polskę B o zdecydowanie niższych wartościach wskaźnika syntetycznego *WST*. Parametry wskaźników dla miast średniej wielkości również wskazują na znaczne dysproporcje w społecznym i gospodarczym poziomie rozwoju.

Bibliografia

- Gawlikowska-Hueckel K., Hildebrandt A., Umiński S., 2000, *Jakość życia w miastach – powiatach grodzkich*, Instytut Badań nad Gospodarką Rynkową, Warszawa. Polska Regionów nr 14.
- Harańczyk A., 1998, *Miasta Polski w procesie globalizacji gospodarki*, PWN, Warszawa.
- Kunzmann K.R., 2010, *Medium-sized towns, strategic planning and creative governance in the South Baltic Arc*, "Making Strategies in Spatial Planning Urban and Landscape Perspectives" vol. 9.
- Płaziak M., 2005, Poziom życia mieszkańców średnich miast Polski, mps pracy doktorskiej, Uniwersytet Jagielloński, Wydział Biologii i Nauk o Ziemi.
- Runge A. 2013, *Rola miast średnich w kształtowaniu systemu osadniczego Polski*, Uniwersytet Śląski, Katowice.
- Swianiewicz P., Dziemianowicz W., 2001, *Atrakcyjność inwestycyjna miast powiatowych*, Instytut Badań nad Gospodarką Rynkową, Warszawa.

ZRÓŻNICOWANIE PRZESTRZENNE POZIOMU ROZWOJU SPOŁECZNO-GOSPODARCZEGO MIAST ŚREDNIEJ WIELKOŚCI W POLSCE

ABSTRAKT: Celem artykułu jest ukazanie przestrzennego zróżnicowania miast średniej wielkości w Polsce pod względem sytuacji społeczno-gospodarczej. Badanie opiera się na różnorodnych miernikach społecznych i ekonomicznych. Wynikiem przeprowadzonej analizy jest ranking miast średnich według syntetycznego wskaźnika opisującego ich poziom rozwoju społeczno-gospodarczego.

SŁOWA KLUCZOWE: poziom rozwoju społeczno-gospodarczego, miasto średniej wielkości